

Smeltende gletsjers op IJsland

Een reisverslag

De Vatnajökull, Foto: Ruud Schaafsma

Ieder jaar zie ik op IJsland de gevolgen van de opwarming van het klimaat. Al negentien jaar ben ik hier een deel van het jaar, vooral 's zomers, maar soms ook in de overige seizoenen. Hier wandel ik veel langs de randen van de gletsjers. De gletsjers smelten in hoog tempo en er zijn duidelijk zichtbare gevolgen van veranderingen in de Warme Golfstroom die langs de zuidkust van IJsland komt. Maar ook vulkaanuitbarstingen hebben vaak grote gevolgen voor de ijskappen.

Terugtrekkende gletsjers

In de jaren dat ik op IJsland kom, zie ik de gletsjers onrustbarend terugtrekken én

---

RUUD SCHAAFSMA is onder meer IVN natuurgids en coördinator van de werkgroep 'Beken en sprengen'. In die rol publiceerde hij diverse boeken over de natuurgebieden aan de zuidkant van de Veluwe. Dit artikel is onder meer gebaseerd op teksten uit de twee, rijk geïllustreerde, boeken (vooral) over zijn reiservaringen op IJsland.

dunner worden. Recent onderzoek met GPS geeft inzicht in wat er op IJsland aan de hand is. Het eiland is voor 10%, ruim 8.000 km², bedekt met ijskappen. De gemiddelde dikte van de grootste ijskap, de Vatnajökull (zo groot als Gelderland en Noord-Brabant samen) is 400 meter. Ieder jaar komt 130 km² vrij van ijs, maar ook in dikte nemen de gletsjers af. Door deze afname van het gewicht van het ijs dat op het land drukt, stijgt de aardkorst

plaatselijk elk jaar zo'n 3,5 centimeter. Deze stijging is duidelijk te zien in de Oostfjorden. Als je rijdend op de route 1 de 'Oxipas' beklimt, is goed te zien dat de bergen aan de zee kant hoger zijn dan landinwaarts. Hier drukt de Vatnajökull nog op het land, aan de kust veert het land omhoog. Dit opveren van de IJslandse korst kan een vulkanisch actieve periode tot gevolg hebben doordat de neerwaartse druk van gletsjers vermindert.

GLETSJER

Overal kabbelende beekjes
In het water glijdende stenen
Het kraakt en doet
Ijs na duizenden jaren
Bijna aan zijn eindpunt
Een korte gletsjerrivier
En dan de onmetelijk grote zee.

De Gígjökull vóór de uitbarsting. Foto: Jos Bonsang

Het mooie uitzichtpunt vanaf Sjórnarnýpa
Foto: Ruud Schaafsma

Over
300 jaar
**geen ijskap-
pen** meer
op IJsland?

De Eyjafjallajökull

Kort na de uitbarsting van de Eyjafjallajökull in 2010 reisde ik achter de vulkaan langs. De eerste verandering die ik zag in Þorsmörk was de vóór de uitbarsting nog prachtige Gígjökull. Deze hangende gletsjer was grotendeels grijs van de as en door de vloedgolven waren er grote gaten in geslagen. Het meer Lónið, waar je zo mooi langs kon lopen tot aan de voet van de gletsjer, is opgevuld door een enorme hoeveelheid stenen, zand en as. Deze mooie plek was veranderd in een grijze massa. Jarenlang zocht ik hier naar de resten van de twee vliegtuigen die de gletsjertong uitspuwde. In de jaren vijftig stortten twee (militaire) vliegtuigen neer boven op de Eyjafjallajökull. Deze kwamen het afgelopen decennium in stukjes en beetjes, vormalen door de steile gletsjertong, weer in zicht aan

de onderkant. Deze plek is nu afgedekt door vele meters zand, modder en stenen. Ik zette mijn tent op bij de berghut Básar. Het viel me op dat de gletsjers om me heen niet glinsterend wit waren maar vooral grijs. In het dal kwam het felle groen van de planten al weer door de neergeslagen zwarte as heen.

De Skaftafellsjökull

Voor al op één plek zie ik hoe snel een gletsjertong terugtrekt. Ieder jaar maak ik in het Vatnajökull Nationaal Park de wandeling van het informatiecentrum Skaftafell van het park naar Sjórnarnýpa. Halverwege deze wandeling kom je op een hoog punt, met uitzicht op één van de gletsjers, de Skaftafellsjökull met daaronder de vlechtende gletsjerrivier in de Skeiðarársandur. Deze gletsjertong van de Vatnajökull heb ik in de loop der jaren enkele honderden meters zien terugtrekken. Waar nu een meer onderaan de gletsjer ligt, lag de eerste keer dat ik hier stond nog gletsjerijs.

Vatnajökull Nationaal Park

Het Vatnajökull Nationaal Park is het grootste nationale park van Europa, met een oppervlakte van 13.200 km². De Vatnajökull (vatna

Wederopbouw door ijs gekraakte steiger
Foto: Ruud Schaafsma

De smeltende Svinafellsjökull
Foto: Ruud Schaafsma

– water, jökull – gletsjer: ‘watergletsjer’) en grote gebieden van het omliggende land vallen binnen de parkgrenzen.

Onder de ijskap en gletsjers liggen enkele grote ‘stratovulkanen’. Aan de randen van de ijskap liggen tientallen gletsjers die het ijs langzaam naar het laagland en de kust transporteren. Morenewallen en andere met een gletsjer geassocieerde terreinvormen zijn in IJsland heel duidelijk in het landschap te zien. Bedenk dat het stuwwallenlandschap in midden Nederland ook ooit op de zelfde manier is ontstaan.

Waar onderaan de Skaftafellsjökull enkele decennia geleden de gletsjer nog lag, bloeien nu vroeg in de zomer enorme gebieden met

paarse en lekker ruikende lupine, de ‘laven-delvelden’ van IJsland

Poolijs aan de noordkust van IJsland

In 2005 vertrok ik met een bootje vanuit Ísafjörður, voor een tocht van ongeveer twee uur. Het was mistig, maar na een uur varen trok de mist op en kwam een indrukwekkende klifkust in zicht. Op twee plekken werden de andere vijf passagiers met de rubberboot aan land gebracht, voordat ik aan de beurt was. Wij voeren een baai in, een ondiepe fjord die overgaat in een duin- en morenelandschap. Achterin het dal zag ik de Drangajökull, de gletsjer die het natuurreservaat Hornstrandir afsluit van de vaste wal. Wij naderden een

aanlegsteiger in opbouw, drie mannen waren hier de hele zomer mee bezig.

In de voorafgaande winter was bij een langdurige noordwesterstorm een ijsveld van de Noordpool tot aan de noordkust van IJsland gedreven. Hier kwam het ijs de fjorden in, wat in ruim 50 jaar niet meer was voorgekomen. Het kruisende ijs kraakte de aanlegsteiger van dit alleen ‘s zomers bewoonde ‘dorpje’.

Vóór de jaren vijftig van de vorige eeuw kwam het Noordpoolijs regelmatig tegen de noordkust van IJsland.

Tot slot

In Zwitserland worden stukken gletsjer met witte dekens bedekt om zo de inwerking van de zon te verminderen. Dat zie ik de IJslanders voorlopig niet doen.

De Universiteit Utrecht doet veel onderzoek naar de gletsjers in de Alpen en hun verwachting is dat over dertig jaar alle kleine gletsjers zijn verdwenen.

Wetenschappelijk onderzoek op IJsland laat zien dat als de temperatuurstijging doorzet in het tempo van de afgelopen twintig jaar, er over 300 jaar geen ijskappen meer op IJsland zijn. Een onvoorstelbaar scenario.

Er zijn diverse invloeden denkbaar waardoor er grote veranderingen in deze voorspellingen kunnen plaatsvinden. Om bij IJsland te blijven kan een op handen zijnde grote vulkaanuitbarsting van de Katla (een uitbarsting van deze vulkaan is al ruim vijftien jaar ‘over tijd’) de situatie volledig wijzigen.

BRONNEN

Schaafsma, R. (2007). *Struinen op IJsland*. Renkum: eigen beheer.

Schaafsma, R. (2016). *Verder struinen op IJsland*. Renkum: eigen beheer. verzendkosten.

Voor meer informatie, zie: www.ruud-schaafsma.nl. Bij hem kunnen ook de boeken worden aangeschaft.

Voor NVOX-lezers is er een speciale prijs: beide boeken samen voor € 40,00 + € 4,00. De boeken kunnen ook los besteld worden. Dan is de prijs respectievelijk € 20,00 en € 25,00 + € 4,00. Over te maken op NL 61 INGB 0003 8751 39 t.n.v. R.J. Schaafsma, o.v.v. IJslandboeken of het gewenste deel. ●